

УДК 340.1

Юлія Цуркан-Сайфуліна,*докт. юрид. наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА МЕТОДОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ ПРАВА І ВЛАДИ

Стаття присвячена аналізу міждисциплінарної методології, що сприяє виявленню тих глибоких зв'язків між правом і владою, які виражаються в процесах інституціоналізації держави, легітимації політичної та правової системи, наділенні права владними атрибутами, а влади – властивостями легальності.

Ключові слова: право, влада, примус, праворозуміння, законність.

Постановка проблеми. Феномен влади є одним із ключових соціальних і правових явищ, причому вкрай непередбачуваним і суперечливим. Влада виникла разом із появою людського суспільства й разом із ним пройшла довгий шлях розвитку. Кожен член соціуму із самого народження щодня відчуває на собі її вплив, як позитивний, так і негативний, влада стосується всіх – пануючих, підвладних, кожного індивіда сучасності.

Мета статті – проаналізувати міждисциплінарну методологію, що сприяє виявленню тих глибоких зв'язків між правом і владою, які виражаються в процесах інституціоналізації держави, легітимації політичної та правової системи, наділенні права владними атрибутами, а влади – властивостями легальності.

Виклад основного матеріалу. Одна з особливостей сучасної юридичної науки – її спрямованість на пошук міждисциплінарних підходів до розкриття різних аспектів правового життя. Міждисциплінарність сьогодні стає головною формою становлення нового знання, оскільки вважається, що повноцінна нова наукова гіпотеза не може виникнути «всередині» наявного знання, а тому наукову новизну забезпечує метафоричне перенесення знань з однієї сфери в іншу. Сьогодні міждисциплінарність є не просто черговим трендом юридичної науки, а важливим фактором отримання нових знань про право та державу в умовах, коли вихід за межі власне юридичної логіки є конче необхідним.

Натепер сучасна юриспруденція вийшла до нових горизонтів постнекласичного типу наукової раціональності, для яких характерною є відмова від субстанційного поділу предметів наук [18, с. 190–191]. Це надає свіжого погляду на старі проблеми, можливості побачити їх у новому світлі [23, с. 19–20]. Використання міждисциплінарних підходів дає змогу подолати високий рівень догматизації, характерний для юридичної науки. Шляхом привнесення нових тем, проблем, питань, концепцій, понять може бути забезпечено розвиток правової й державної сфер. Як справедливо зазначає М.А. Дамір-

лі, важливим аспектом міждисциплінарності є результат інтеграції знання – зовсім новий, особливий, такий, що виходить за межі наявного знання когнітивний поступ [4].

Освоєння методів і результатів інших наук було й залишається важливим напрямом та істотним джерелом розвитку юридичної науки. Можна виділити дві основні форми такого освоєння значущих для юриспруденції досягнень інших наук: юридизація методів (і пізнавальних засобів і прийомів загалом) і формування нових юридичних дисциплін (антропології права, економіки права тощо) на стику юриспруденції та суміжних наук. Юридизація при цьому означає юридико-понятійну трансформацію неюридичних методів і дисциплін, їх перетворення з визначальних позицій поняття права та включення до нового пізнавально-сміслового контексту предмета й методу юридичної науки [11, с. 76].

Загалом відбуваються радикальні зміни в структурі ідеалів і норм науки. Ці зміни є важливим аспектом становлення постнекласичної раціональності. Поряд із дисциплінарними дослідженнями на передній план виходять міждисциплінарні та проблемно-орієнтовані форми дослідницької діяльності. Класичну, певною мірою некласичну науку часто було орієнтовано на осягнення ізольованого фрагмента дійсності, що був предметом тієї чи іншої наукової дисципліни. Дисциплінарні дослідження домінували, хоча й доповнювалися міждисциплінарними. Що ж стосується специфіки науки кінця ХХ – початку ХХІ ст., то її визначають комплексні дослідницькі програми, в яких беруть участь спеціалісти різних галузей знань [20, с. 287].

Застосування нових методів для осягнення правового життя іноді тягне за собою звинувачення у змішуванні права з іншими галузями знань – політикою, психологією, філософією. Однак соціальне життя є настільки складним, що не існує правових феноменів у «чистій» їх явленості, є лише приписування деяким соціальним явищам, подіям і процесам властивості «бути правовими». Функціонування самої системи права відбувається через означування, коли екстраправові фактори перетворюються на юридичні явища. Отже, правова реальність – це не окрема (в емпірико-наочному сенсі) сфе-

ра суспільства, а зріз, сторона, аспект соціальності, який виникає під час означування тих чи інших соціальних зв'язків і взаємодій як правових. Правова реальність є багатограним, невичерпним феноменом, який неможливо повністю описати й пояснити в один несуперечливий спосіб [24, с. 16].

Властивість явища, яка дає змогу вважати його правовим, не є чимось притаманним йому як такому «об'єктивно». Її зумовлено спрямованістю пізнавального інтересу, інтенціональністю правового мислення. Ця спрямованість формується в рамках своєрідного та самобутнього культурного значення, яке надається тій чи іншій події в кожному окремому випадку [12, с. 47].

Застосування міждисциплінарної методології під час дослідження співвідношення влади і права більш ніж виправдане й зумовлене кількома важливими обставинами. По-перше, дослідження державної влади являє собою комплексну проблему, що знаходиться на стику різних суспільних наук: філософії, теорії права і держави, соціології, політології. Тому під час визначення влади варто враховувати множинність її виявів і, відповідно, багатоаспектність її аналізу. Сам собою феномен влади є комплексним, що потребує пошуку таких підходів, які б дали змогу синтезувати різні його сторони.

Ця ситуація характерна й для правового пізнання, хоча вона, можливо, менш яскраво виражена, що зумовлено специфікою використаної юристами методології. Ідеться про те, що на противагу соціології та політології, в яких застосування нових методів і підходів, їх пошук і розроблення завжди сприймалися як невід'ємний складник пізнавального процесу, юридична доктрина завжди тяжіла до консерватизму, та й сучасні міждисциплінарні дискурси у праві не можна назвати широко визнаними. Багатоаспектність права – своєрідна аксіома сучасного правознавства – є все ж таки багатоаспектністю «внутрішньою», епістемологічною, а багатоаспектність права «зовнішня», онтологічна, не так часто констатується. Лише останніми роками з'являються комплексні дослідження, присвячені безпосередньо онтологічному плюралізму права з позицій феноменології [9; 16], комунікативної теорії [21; 25] і загальної теорії систем [3].

Опанування плюралістичної міждисциплінарної методології є запорукою більш глибокого осягнення зв'язку права і влади за сучасних цивілізаційних умов. Однак першочерговим у філософсько-правовому дослідженні має бути з'ясування того різноманіття сенсів поняття «влада», які характеризують сучасне розуміння цього феномена. Перш ніж розпочати дослідження безпосередньо державної влади, потрібно торкнутися більш загальних питань, що стосуються влади загалом.

Серед різноманіття підходів до вивчення влади, зокрема державної, особливо в контексті її співвідношення з державою, можна виділити такі домінуючі типи її визначень, що відображають ключові методологічні підходи до влади:

- інструменталістські визначення, які трактують владу лише як можливість і здатність проводити свою волю всередині певних соціальних відносин, незважаючи на можливий спротив, як засіб здійснення задуму, наміру, плану або ж як можливість досягати поставлених цілей. Зокрема, таке бачення влади пропонував Б. Рассел [32], воно користувалося широкою популярністю в середині минулого століття [27; 30], використовується й сьогодні [33], оскільки, на думку дослідників, є найбільш широким і релевантним більшості виявів владних відносин [8];

- біхевіористські визначення, де влада розглядається як особливий тип поведінки, заснований на можливості зміни мотивації та вчинків людини. Біхевіористський підхід індивідуалізує розуміння влади, зводить її до взаємодії реальних особистостей, звертаючи особливу увагу на суб'єктивну мотивацію до влади. Одне з типових біхевіористських трактувань влади пропонує Г.Д. Лассвелл [31]. Він вважає, що початкові імпульси для виникнення влади дає властиве індивідам прагнення (воля) до влади й володіння «політичною енергією». Людина бачить у владі засіб поліпшення життя: набуття багатства, престижу, свободи, безпеки тощо. Водночас влада – це й самоціль, що дає змогу насолоджуватися її володінням. Політична влада формується із зіткнення різноманітних волей до влади як баланс, рівновага політичних сил [29];

- психологічні визначення, що пояснюють владу індивідуальною психологією та схильністю більшості людей до підкорення. Один із найважливіших таких напрямів – психоаналіз. Прагнення до влади й особливо володіння нею виконують функцію суб'єктивної компенсації фізичної або духовної неповноцінності. Влада виникає як взаємодія волі до неї одних і готовності до підпорядкування, «добровільного рабства» інших [1];

- системні визначення, що подають владу як властивість соціальної системи, як взаємодію її елементів (індивідів). Системну трактовку влади протиставлено біхевіористським і психологічним концепціям. Якщо перші два напрями передбачають розуміння влади «знизу вгору», від індивідів до суспільства, то системний метод виходить із похідними влади не від індивідуальних відносин, а від соціальної системи, розглядає владу як «здатність системи забезпечувати виконання її елементами прийнятих зобов'язань», спрямованих на реалізацію її колективних цілей. Деякі представники системного підходу [28] у комунікативістському ключі потрактовують владу як засіб соціального спілкування (комунікації), що дає можливість регулювати групові конфлікти й забезпечувати інтеграцію суспільства;

- структуралістські визначення, що змальовують владу як асиметричні відносини між керівниками й керованими, які закладаються домінуючими в суспільстві структурами. Структурні (структурно-функціоналістські) інтерпретації влади розглядають її як властивість соціальної організації, як спосіб само-

організації людської спільноти, заснований на доцільності розподілу функцій управління та виконання. Без влади неможливими є колективне існування людини, спільна життєдіяльність багатьох людей. Влада – це властивість соціальних статусів, ролей, що дає змогу контролювати ресурси, засоби впливу. Інакше кажучи, влада пов'язана із зайняттям керівних посад, що передбачають вплив на людей за допомогою позитивних і негативних санкцій, заохочення та покарання [15];

- постструктуралістські визначення, в яких влада розглядається як символ, що може довільно приписуватися різним соціальним структурам. Особливої популярності ці визначення набули у зв'язку з розквітом постмодернізму як соціально-політичної інтелектуальної програми, спрямованої на подолання структуралістських і функціоналістських інтерпретацій суспільства [22]. У контексті феномена влади відомими є ідеї Ж. Бодрійяра щодо симулякрів і їх ролі в політичному житті суспільства: влада не є виявом влади як такої. Феномен влади давно витіснено символами, що позначають владу, створюють її видимість. Отже, об'єктивні владні відносини витіснилися симулякрами, що лише створюють видимість належності до влади [2];

- реляціоністські та конфліктологічні визначення, відповідно до яких влада є певними міжособистісними стосунками, що дають змогу одному індивіду, здійснюючи певний вплив, змінювати поведінку іншого індивіда. При цьому відносини владарювання в марксистському дусі розглядаються як антагоністичні, а право є посередником у таких відносинах, що дає можливість дотримуватися балансу [1, с. 37–38].

У науковій літературі поширена доволі обґрунтована думка, що жодне визначення влади, зокрема державної, не є універсальним, базовим. За різноманітністю теорій стоїть безліч підходів до цієї проблеми. І звернення до всіх варіантів визначення є запорукою всебічного розроблення теорії влади.

Основними компонентами влади найчастіше називають суб'єкта, об'єкт, засоби (ресурси) і процес, який надає руху всім її елементам.

Суб'єкт будь-якої влади втілює її активне начало. Ним може бути окрема людина, організація, спільність людей, наприклад, народ або навіть об'єднане світове співтовариство. Суб'єкт влади повинен бажати панувати, що виявляється в наказах або розпорядженнях. Більшість людей, наділених владою, не відчувають задоволення, влада сама собою не є для них цінністю, багато хто взагалі волів би ухилитися від керівних посад і пов'язаної з ними відповідальності. Усе це було б так, якби влада не відкривала широких можливостей для отримання різних благ. Як відзначають психологи, саме ці можливості й збуджують бажання панувати. У такому випадку прагнення до влади має інструментальний характер, тобто слугує засобом досягнення інших цілей.

Влада ніколи не є відношенням лише однієї діючої особи. Влада – завжди двостороння, асиметрична взаємодія її суб'єкта й об'єкта з домі-

нуванням волі того, хто цією владою наділений. Вона неможлива без підпорядкування об'єкта. Якщо такого підпорядкування немає, то немає й влади, незважаючи на те що суб'єкт, який прагне до влади, може володіти яскраво вираженою волею до владарювання й навіть потужними засобами примусу.

Найбільш сприятливою для влади мотивацією є авторитет. Він формується на базі загальної зацікавленості об'єкта й суб'єкта влади, а також переконаності об'єкта влади в особливих здібностях суб'єкта. Авторитет є високо оцінюваною якістю, якою підвладні наділяють пануючого та яка детермінує їхній послух без загрози санкцій чи переконання. Авторитет полягає в злагоді й означає повагу до суб'єкта влади, довіру до нього.

Легальність і легітимність – невід'ємні сторони будь-якої державної влади. Влада є легітимною, якщо вона узгоджується з уявленнями людей про право і справедливість і тими цінностями й нормами, що лежать в їх основі. Будь-яка державна влада потребує легітимності, тому вона прагне користуватися не тільки засобами психічного, а й фізичного примусу, щоб бути міцною тривалий час. Поняття легітимності означає визнання влади суспільством, обґрунтованість і необхідність цієї влади та її носіїв. У вузькому розумінні поняття легітимності характеризує законність влади. Легітимність може виявлятися як у добровільному прийнятті більшістю конкретної форми правління, влади тієї чи іншої людини або групи осіб, так і в боротьбі за панування певних політичних сил. Легітимність виростає зі спільності загальних цілей і практики влади та окремих цінностей і особливостей індивідів, що дає владі можливість уписатися в діючу систему відносин і пріоритетів у суспільстві.

Отже, аналіз основних аспектів поняття влади дає змогу визначити її як вольове відношення, засноване на залежності підвладної волі від чужої пануючої волі, що відрізняється різноманітністю форм і передбачає наявність покори. Державна ж влада – це різновид влади загалом, що характеризується низкою специфічних ознак і рис. Вона тісно пов'язана з іншими видами влади, які створюють необхідні умови для ефективного здійснення відносин владарювання.

У контексті зв'язку влади та права, особливо на тлі застосування міждисциплінарної методології, важливою є проблема інституціоналізації влади, оскільки такий процес не може відбуватися поза правовою системою, на що неодноразово звертали увагу в науковій літературі [7]. У найбільш широкому сенсі інституціоналізація розуміється як процес формалізації соціальних відносин, перехід від неформальних відносин і неорганізованої діяльності до створення організаційних структур з ієрархією влади, регламентацією відповідної діяльності, тих чи інших відносин, часто передбачає їх юридичну легітимацію. Інституціоналізація, отже, полягає в синергетичному русі від самоорганізованих і самокерованих явищ до організованих і керованих [5, с. 125].

З позицій теорії інституціоналізації розглядає процес формування права та держави В.О. Четвернін. На його думку, інституціональним підходом до права є дослідження права як реальних, а не тільки змодельованих норм соціальної дійсності. Інституційний підхід і відповідне йому розуміння соціальної норми є типовими для всіх соціальних наук, які не обмежуються дослідженням офіційних текстів про соціальну реальність [26, с. 7–8].

Інституціоналізація є важливим фактором взаємодії права та влади, оскільки їх поєднання стає передумовою для виникнення особливої інституційної структури – держави. Однак через те, що право і влада є нетотожними феноменами, їх взаємодія в процесі інституціоналізації може породжувати глибокі, іноді нездоланні, інституційні конфлікти, такі як протистояння держави і права.

Співвідношення держави і права – феномен соціальної дійсності, який постійно в тому чи іншому форматі, в тих чи інших ракурсах, під певними кутами зору перебуває в центрі уваги філософських, політичних, соціологічних, культурологічних та інших напрямів наукових знань. Не є винятком у дослідженні державно-правових явищ і юридична наука, де ця проблематика відіграє більше ніж принципову роль [14].

Концепція ситуативного (ситуаційного) підходу в методології не лише гуманітарних, а й багатьох природничих наук є новою. Його основна ідея полягає в тому, що більшість структур властива зміна їх компонентного складу, концепту, ієрархії в рамках конкретної ситуації. Саме тому для прикладних соціологічних і правових досліджень актуальність ситуативного підходу не викликає жодних сумнівів. Як зазначає Д.В. Кім, ситуативний (ситуаційний) підхід спрямовано на вивчення явища як необхідного елемента реально діючої функціональної системи, що має свою якісну визначеність. У такій системі елемент розуміється і як цілісне явище, і як явище, що детерміноване оточуючою його системою. Отже, під час застосування ситуативного підходу на перший план виходять надчуттєві якості системи, котрі можуть ніяк не виявлятися за нормальних умов її функціонування [6, с. 10].

З методологією ситуативного підходу тісно пов'язана синергетична проблема нелінійності суспільно-правових взаємодій, що висуває на перший план нестійкість і неоднозначність ситуацій вибору (прийняття рішень), невідворотність і довільність процесів формування нових структур із елементів середовища, в якому перебуває суб'єкт [19]. Ситуативний підхід як міждисциплінарна програма відкриває новий аспект розгляду владної зумовленості права: не на концептуальному чи структурно-функціональному, а на ситуативному, повсякденному, іноді випадковому рівні. І хоча в рамках класичної й навіть посткласичної епістемології випадковості зазвичай розглядають виключно у зв'язку з індуктивним знанням [17, с. 33–34], ситуативний підхід пропонує дедуктивну перспективу таким дослідженням.

Розгляд проблем інституціоналізації права та влади виявляє кілька цікавих аспектів сучасного правового розвитку, пов'язаних із різними гранями такої інституціоналізації. Інституціоналізація часто трактується як усталеність, організованість дії, що регулярно відтворюється в повсякденній життєдіяльності людей. По суті, саме в цьому розумінні сприймають правовий інститут представники «праксеологічного» напряму в юриспруденції. Проблема цього підходу полягає не стільки в тому, що він абсолютизує людську поведінку як критерій виникнення інститутів, скільки в тому, що за нього втрачаються критерії розмежування бажаного та небажаного для суспільства, а тому таке розуміння інституту не може екстраполюватися на нормативну сферу. Через це його застосування є вельми обмеженим. Однак варто зауважити, що розгляд владних підвалин права в розрізі такого розуміння інституціоналізації є вельми перспективним особливо з урахуванням наведеного вище твердження, що влада часто є певним узвичаєнням соціальної практики підкорення.

Критеріями типології є сама дія та її ознаки, акцентуємо увагу на засобах організації дії – зразках і правилах поведінки. Деякі уточнення вносить Т. Парсонс, зосереджуючись на тих зразках, які в суспільстві вважаються належними, законними, очікуваними, тобто отримали нормативний статус. Близькі до наведеного визначення Т. Ньюкомба. На його думку, інститут – це не будь-які зразки поведінки, а лише ті, які концентруються навколо основних визнаних суспільством цінностей. Із цими доповненнями розглянутий тип визначень отримав назву ціннісно-нормативного. Різні соціальні групи керуються різними цінностями та нормами, навіть незважаючи на те що деякі ціннісно-нормативні структури створені для того, щоб мати універсальний характер, наприклад, право та влада. І дійсно, саме ціннісно-нормативний підхід може бути покладено в основу більшості сучасних уявлень про функціонування держави як владно-правового інституту, адже в ньому, з одного боку, втілюються нормативні приписи, що виражені в правових текстах, з іншого – розкриваються ціннісні зв'язки з політичною сферою.

Рольовий аспект інституціоналізації права і влади також є вкрай важливим. Певною мірою визначення цього підходу можна вважати синтезом двох розглянутих вище, оскільки останні концентруються на змісті діяльності й засобах її регулювання, які є невід'ємними складниками соціальної ролі та фіксуються в термінах «відігравати роль» і «рольові очікування». Теорія соціальних ролей, як і теорія ігор, поступово починає використовуватися в юриспруденції для пояснення тих моментів, які є недоступними для сприйняття з погляду традиційних уявлень про правові конфлікти й ситуації [13, с. 82].

Цікавою є думка М.С. Тімашева про те, що інституціоналізація у правовій і державній сферах завжди відбувається у двох пов'язаних площинах та означає: 1) схильність членів цієї спільноти слідувати у своїй поведінці право-

вим розпорядженням; 2) схильність членів цієї спільноти сприяти реалізації цих норм у поведінці інших членів цієї спільноти [10, с. 133]. Однак очевидно, що таке розуміння інституціоналізації має бути розширене шляхом включення до неї не лише правових засобів регламентації поведінки, а й організаційних засобів, які визначають специфіку правової інституціоналізації.

Висновки

Отже, міждисциплінарна методологія сприяє виявленню тих глибоких зв'язків між правом і владою, які виражаються в процесах інституціоналізації держави, легітимації політичної та правової системи, наділенні права владними атрибутами, а влади – властивостями легальності. Соціологічні, політологічні й економічні аспекти владарювання, особливо обмеження владарювання правом, є ключовими центрами застосування міждисциплінарної методології, яка все більше орієнтується на ситуативний, а не концептуальний аналіз. Це дає змогу розглядати владні підвалини права не лише як вияв глибоких концептуальних проблем сучасної юриспруденції, а і як важливий складник повсякденного функціонування правової та політичної систем.

Список використаних джерел:

1. Бачинин В.А. Философия права и преступления / В.А. Бачинин. – Харьков : Фолио, 1999. – 607 с.
2. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляции / Ж. Бодрийяр. – М. : Постум, 2015. – 280 с.
3. Горобець К.В. Системний плюралізм: до проблеми методології порівняльного правознавства / К.В. Горобець // Філософія порівняльного правознавства : зб. наук. праць. – К. ; Львів : Ліга-прес, 2015. – С. 461–470.
4. Дамирди М.А. Междисциплинарность в исследовании права / М. А. Дамирди // Развитие методологии современной юриспруденции : четвертая научная конференция, посвященная памяти профессора О.В. Сурилова. – Одеса : Фенікс, 2015. – С. 22–30.
5. Институционализация // Новая философская энциклопедия : в 4 т. / под ред. В.С. Степина. – М. : Мысль, 2010. – Т. 2. – 2010. – С. 125–126.
6. Ким Д.В. Ситуационный подход как метод научного познания / Д.В. Ким // Российская юридическая наука: состояние, проблемы, перспективы : Всероссийская научно-практическая конференция. – Барнаул : Издательство Алтайского университета, 2009. – С. 30–34.
7. Ковбасюк С.В. Институционализм в государственном управлении / С.В. Ковбасюк // Актуальные проблемы держави і права. – 2009. – Вып. 45. – С. 252–256.
8. Колесников А.С. Проблема власти в философии Бертрانا Рассела / А.С. Колесников // Вестник Челябинского государственного университета. – 2014. – № 25. – С. 148–153.
9. Максимов С.И. Правовая реальность: опыт философского осмысления : [монограф.] / С.И. Максимов. – Харьков : Право, 2002. – 328 с.
10. Мережко А. Юридическая герменевтика и методология права / А. Мережко // Проблемы философии права. – 2003. – Т. I. – С. 159–162.
11. Нерсесянц В.С. Юриспруденция. Введение в курс общей теории права и государства / В.С. Нерсесянц. – М. : Норма, 1998. – 281 с.
12. Овчинников А.И. Правовое мышление: теоретико-методологический анализ / А.И. Овчинников. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростов. гос. ун-та, 2003. – 344 с.
13. Оглезнев В.В. Истоки современной аналитической философии права / В.В. Оглезнев // Вестник Томского государственного университета. Серия «Философия. Социология. Политология». – 2009. – № 4. – С. 81–88.
14. Оніщенко Н.М. Держава та право: єдність, відмінність та протиріччя / Н.М. Оніщенко // Держава і право. Серія «Юридичні і політичні науки». – 2009. – Вып. 45. – С. 3–8.
15. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс ; под общ. ред. В.Ф. Чесноковой, С.А. Белановского ; предисл. В.Ф. Чесноковой. – М. : Академический проект, 2000. – 880 с.
16. Поляков А.В. Общая теория права: Феноменологическо-коммуникативный подход / А.В. Поляков. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – 845 с.
17. Поппер К. Логика научного исследования / К. Поппер. – М. : АСТ ; Астрель, 2010. – 565 с.
18. Самардак М.М. Філософія науки: напрями, теми, концепції / М.М. Самардак. – К. : Парапан, 2011. – 204 с.
19. Смазнова І.С. Перспективи використання синергетичного підходу в юриспруденції / І.С. Смазнова // Питання удосконалення методології сучасної юриспруденції : Друга міжнародна наукова конференція, присвячена пам'яті О.В. Сурилова. – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 96–99.
20. Степин В.С. Классика, неклассика, постнеклассика: критерии различения / В.С. Степин // Постнеклассика: философия, наука, культура. – М. : Мирь, 2009. – С. 249–295.
21. Токарська А.С. Комунікативна природа права і правової комунікації / А.С. Токарська // Філософські та методологічні проблеми права. – 2011. – № 1. – С. 32–39.
22. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / М. Фуко. – СПб. : А-сад, 1994. – 408 с.
23. Честнов И.Л. Актуальные проблемы теории государства и права. Эпистемология государства и права / И.Л. Честнов. – СПб. : ИВЭСЭП ; Знание, 2004. – 58 с.
24. Честнов И.Л. Имеет ли право на существование постклассическая юриспруденция? / И.Л. Честнов // Известия высших учебных заведений. Серия «Правоведение». – 2012. – № 5. – С. 9–27.
25. Честнов И.Л. Постклассическая теория права / И.Л. Честнов. – СПб. : Алеф-Пресс, 2012. – 650 с.
26. Четвернин В.А. Институциональная теория права / В.А. Четвернин, А.В. Яковлев. – М. : ГУ-ВШЭ, 2009. – 25 с.
27. Bierstedt R. An Analysis of Social Power / R. Bierstedt // American Sociological Review. – 1950. – Vol. 15. – № 6. – P. 730–738.
28. Deutsch K.W. Politics and Government: How People Decide Their Fate / K.W. Deutsch. – New York : Houghton Mifflin, 1974. – 607 p.
29. Eulau H. Harold D. Lasswell's Legacy to Mainstream Political Science: A Neglected Agenda / H. Eulau, S. Zlomke // Annual Review of Political Science. – 1999. – Vol. 2. – № 1. – P. 75–89.

30. French R.P., Jr. The bases of social power / R.P. French, Jr., B. Raven // Studies in Social Power. – 1959. – Vol. 1. – P. 150–167.

31. Lasswell H.D. Politics Who Gets What, When, How / H.D. Lasswell. – Ann Arbor : Whittlesey house, 1936. – 264 p.

32. Rassel B. Power. A New Social Analysis / B. Rassel. – London ; New York : Taylor & Francis, 2004. – 288 p.

33. Simpson B. Power and the perception of social networks / B. Simpson, B. Markovsky, M. Steketee // Social Networks. – 2011. – Vol. 33. – № 2. – P. 166–171.

Статья посвящена анализу междисциплинарной методологии, что способствует выявлению тех глубинных связей между правом и властью, которые получают свое выражение в процессах институционализации государства, легитимации политической и правовой системы, наделения права властными атрибутами, а власти – свойствами легальности.

Ключевые слова: право, власть, принуждение, правопонимание, законность.

This article dedicated to analysis of interdisciplinary methodology that contributes to the detection of those deep connections between law and power which are getting their own expression in processes of institutionalization power, political legitimacy and legal system, empowerment of power attributes and power is a properties of legality.

Key words: law, power, primus, legal awareness, legitimacy.

